

ՔԱՄԱԼԵԱՆՑ Ս.

ԱՍՏԾՈՒ

ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

ԵՒ

ՇՈՒԼԱԻԷՐՑԻ ՄԻՏԻՆ

ԳԻՆՆ Է 5 ԿՈՊ.

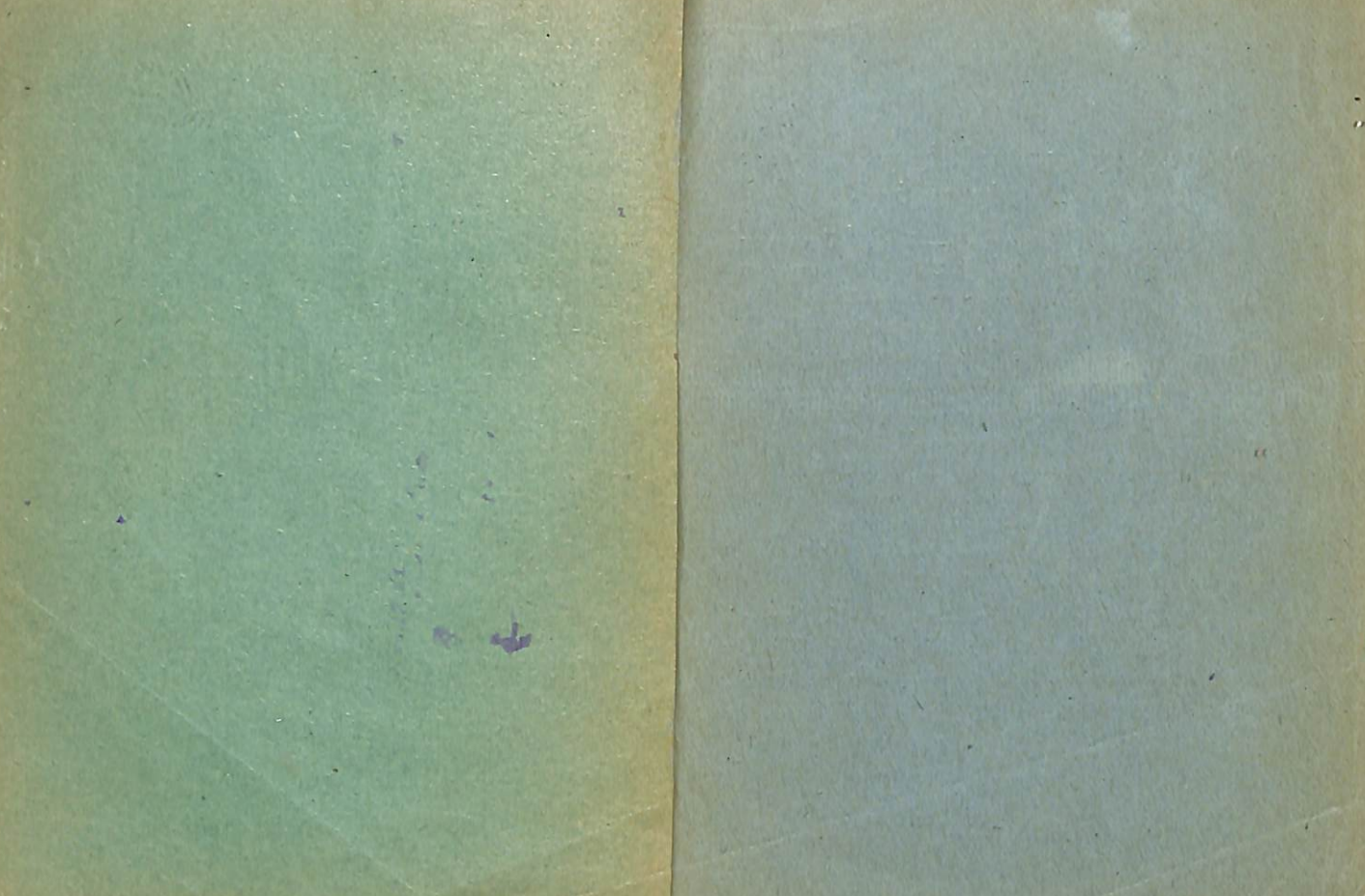
391.99

f-17

ԹԻՖԼԻՍ
ԷԼԷԲՏՐ. ՏՊԱՐԱՆ «ԷՊՕԽԱ»

1911

Թիֆլիսի գրախանութներում վաճառ-
ում են մեր զրքերը.

Աստուղ դատաստան—5 կ: Սրտաշան
բաներ—25 կ: Մովինար—25 կ: Շեն բազա-
ւոր—25 կ: Երկու աղբերացեղ—30 կ: Աս-
տուած աղբատ—20 կ: Հեքիաթներ—30 կ:
Երկու գրույց—25 կ: Անմեռ աշխարհ—8 կ:
Աղգալին առակներ—25 կ: Աստուած ջը ճա-
նաչող—10 կ: Դալօ ափօ—12 կ: Ժամանակը
ոսկի—40 կ: Սիրտ զրքից—40 կ: Քաջ Աղա-
սի—25 կ: Սասունցի Յովնան—30 կ: Խույ
Խաչիկ—25 կ: Երկասիրութիւններ—50 կ:
Մերերի գրույցներից—20 կ: Վարդանանց ե.
Ղեւոնդեանց մասին. զրոյց—30 կ: Փոքրոգի
բարեկամներ—15 կ:

Կրօնի դասագրքեր—Կրօն, Ա. տարի
15 կ: Բ. տարի—20 կ: Գ. տարի—35 կ:
Կրօնի դասատուութիւնը. Ա. բաժ. ձեռնարկ
ուսուցչի համար 40 կ:

Գուժարով կանխիկ գնողներին 25%
զեղջ. Հեղինակի հասցէն՝ Тифл. Ми-
хайл. ул. № 82, кв. № 9.

-6 NOV 2011

ԲԱՄԱԼԵԱՆՑ Ս.

891.99

f-17

ԱՍՏՈՒ

ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

եհ

ՇՈՒԼԱԽԻՐՑԻ ՄԻՏԻՆ

1001
4530

ԳԻՆՆ Է 5 ԿՈՊ.

ԹԻՖԼԻՍ
ԷԼԷՔՏՐ. ՏՊԱՐԱՆ «ԷՊՈՒԱ»
1911

29.08.2013

60284

ԱՍՏՄՈՒ ԴԱՏԱՍՏԱՆ

Մի աղքատ գիւղացի գնում էր քաղաք գործ գտնելու: Երկու ճամբի խառնուրդում պատահեց նա մի ուրիշ գիւղացու և հարցրեց:

— Ո՞ւր ես գնում, եղբայր:

— Քաղաք վաստակ անելու, ա-սեց երկրորդը:

— Դէ որ դու էլ ես այդ մտքին, շատ բարի, գնանք միասին:

Երկսով զրոյց անելով քաղաքի ճամբէն բռնած գնացին:

Իրար հետ այնքան մտերմացան, որ խօսք տուին միեկնոյն քաղաքում գործ գտնել, որոշեալ ժամանակ աշխատելով վաստակ անել ու միասին հայրենիք վերադառնալ, պսակուել:

Առաջին գիւղացին շատ պարկեշտ
ոքմին էր, գործի մտաւ մէկ մարդու
մօտ ու շարունակ մնաց: Հաւատար-
մութեան համար տէրը շատ սիրեց նը-
րան ու առատ վարձատրեց: Ծարաւ
էր խօսք ու շնորհք սովորելու, լսած
խրատներն ականջում պահում էր: Եր-
ուայութիւնից փախչող էր, գուր տեղ
կոպէկ չէր մսխում: Պարապ նստած
նրան ոչ ոք չէր տեսնիլ: Տիրոջ գոր-
ծը վերջացնելուց ետ իրա համար գրել
կարդալ էր սովորում: Այդ արժանիք-
ների համար տէրը տարէց տարի նրա
ռոճիկն աւելացնում էր:

Երկրորդ գիւղացին ընդհակառակ,
մի անհամբեր, հաստավիզ երիտասարդ
էր: Ում մօտ գործի էր մտնում, եր-
կար չէր դիմանում, ամսէնը մի տեղ
էր փոխում, այն էլ միշտ կռուով, միշտ

մեծ անբաւականութիւնով: Միայնոր
աշխատել չէր սիրում, միանգամից էր
ուզում բարձրանալ ու հարստանալ:
Ձեռն ընկած կոպէկները պահելու փո-
խարէն վատնում էր փուչ մարդկանց
հետ: Մեծ ընկերի տուած խորհուրդ-
ներին չէր լսում: Զուի ոքմին էր, ոչ
քաղաքավարութիւն էր սովորում, ոչ
գիր կարդալ, ամեն բանից աւելի իրա
մարմինն էր պաշտում, ոտ ու գլուխ
զուքած պահում: Մեծամիտ էր. դրա
համար ոչ ոք նրան չէր սիրում: Նրա
անունն էր Մովի: Միւս ընկերը, ո-
րին Ուշիմ էին կանչում, տարիներ անց-
նելուց ետ յայտնեց Մովուն:

— Ես ուզում եմ գնալ հայրենիք
պսակուելու, դու ի՞նչ ես անում:

— Ես էլ եմ գալիս, պատասխա-
նեց զուարճասէր Մովին, որ ուտել-խը-

մելուց խոզի պէս գիրացել, ուժեղացել էր: Ճամբայ ընկան դէպի գիւղ: Ոտով էին գնում: Հանգիստ զրոյց անելով վերադարձան այն տեղը, ուր առաջին անգամ իրար պատահել էին: Ուշիմը շալակի տոպրակը գետնին դնելով ասեց.

— Ե՛ղբայր, տարիներ առաջ այստեղ ընկերութեան ուխտ կապեցինք, երբ ոչ մի սև փող չունէինք: Այժմ, փառք Աստծու, վաստակ ունենք: Արի նստենք և մեր ունեցածը մէջ բերելով հաւասար բաժանենք:

Մոլին պատասխանեց.

— Գու առաջարկին հակառակ չեմ, ցանկանում ես, նստենք, բայց իմ զարդարուն հագուստին մի նայիլ, ես հաւաքած փող չունեմ, որ բեզ հետ բաժանեմ:

— Ի՞նչ անենք, որ չունես, եղբայրութիւն է, վերցրու իմ վաստակի կէսը, ասեց Ուշիմը և իրա վաստակած ոսկիները երկու հաւասար բաժին արեց:

Դեղին պսպրղան ոսկիները տեսնելով Մոլին գլուխը կորցրեց, աչքերն ագահութիւնից վառուեցին: Ուշիմին իրա բարեսիրտ արարքի համար շնորհակալութիւն անելու փոխարէն, կատաղի ցատկումով վեր թռաւ տեղից ու նրա կողորդից ամուր բռնեց:

— Ի՞նչ ես ուզում, եղբայր, ինչո՞ւ ես ինձ խեղդում, հազիւ շունչ քաշելով հարցրեց Ուշիմը, փող չունէիր, փող տուի:

— Ինչո՞ւ դու իմ չափ ոսկի ունենաս, չէ՞ որ իմ պահանջները քոնից շատ են և ես բեզանից ուժեղ եմ, խրոխտաց արիւնակալած աչքերով Մոլին և դանակը գրպանից հանեց:

— Եղբայր, եթէ կէսը քիչ է բեզ,
իմ բաժինն ոսկիքն էլ վերցրու, միայն
թէ դանակը մի բաց անիլ, աղաղակեց
նրա զօրեղ մատների մէջ ճնշուած
բարեսիրտ ընկերը:

— Զէ, բեզ պիտի սպանեմ, թէ չէ
ետնիցս կը գաս և ինձ դատաստանի
ձեռ կը մատնես:

— Վերցրու, եղբայր, բոլոր ոսկի-
քը, բո մօր կաթի պէս հալալ լինի, քո
ետնից մի քայլ եկողը չեմ, միայն թէ
ինձ անվնաս թող, որ գնամ, նորից վաս-
տակ անեմ:

— Զէ, քեզ պէս խորամանկ մար-
դուն հաւատալ չի կարելի, վերջն ինձ
փորձանքի մէջ կը գցես, աւելի լաւ է,
քեզ սպանեմ ու գնամ այս փողերով
պսակուեմ, տուն տեղ դնեմ:

Մոլին այս ասելով նրան ծնկան

տակ սեղմեց ու դանակը բաց արեց, որ
վզին քսի: Այս վայրկեանին Ուշիմը դող-
դոջուն մատներով նրա բազուկը ետ
բաշեց ու խրխրաւով աղաչեց.

— Մի ողորմութիւն եմ խնդրում,
լսիր:

Մոլին ծնկով սղմելը քիչ թուլաց-
րեց: Բարեսիրտ ընկերը տակից խօսեց.

— Զէ որ շատ անգամ դու ինձ
եղբայր ես կանչել: Ի սէր այդ սրբա-
զան խօսքի, վիզս մի կտրիլ: Եթէ քո
ցանկութիւնն է, որ ես տեղիցս չըշար-
ժուեմ, երկու ոտներս կտրիր: Մինչև
արիւն-քամուելը թող գոնէ այս սիրուն
դաշտերին, բարձր լեռներին, կապոյտ
երկնքին նայեմ: Աղաչում եմ, այդ չըն-
չին միսիթարութիւնն ինձ մի խնայիլ:
Դու գնա հանգիստ պսակուիր ու քաղ-
ցըր վայելչութիւն քաշիր:

— Լաւ, երբ աղաչելով արտասուք ես թափում, այդքան զիջողութիւն կանեմ, ասեց անգուժ Մոլին ու դանակը քաշեց, ոտները ծնկներէից ներքեւ մէկ-մէկ կտրեց, թողեց ընկերին վէր ընկած, ինքը ոսկու տոպրակն առաւ ու գնաց:

Ուշիմը սրտի զարմանալի քաջութեամբ դիմացաւ, յաղթեց զարհուրելի ցաւերին. մի քանի ժամ մեծ չարչարանքով մօտիկ բոյսերը պոկոտում էր, դնում կտրած տեղերին: Մի կերպ արիւնի հոսումը դադարեցրեց: Պաշարի տոպրակը մնացել էր անարատ, Մոլու ձեռը չէր դիպել. այդ պաշարով վիրաւորը մի երկու օր անցկացրեց, մինչև կրօնների օգնութեամբ մի կերպ սող տալով հասաւ մեծ ճամբի իջևանը:

Նրա բաղդէից այստեղ իջած էր մի վաճառական. ծընկնատի դուրեկան դէմ-

քը տեսնելով կարեկցութիւն զգաց, մօտեցաւ հարցրեց.

— Ի՞նչ է պատահել, ա՛յ մարդ, ո՞վ է քեզ թշուառացրել:

— Է՛, աղա, ի՞նչ ասեմ. գնացի պանդըխտութիւն, բաւական ոսկի վաստակեցի, տուն վերադառնալիս աւազակները յարձակուեցին, մօտիս ոսկիները յափըշտակեցին, ինձ հետ էլ այսպէս անողորմ վարուեցին:

Վաճառականը փափկասիրտ մարդ էր, այդ լսելով արտասուեց և հրամայեց ծառաներին, որ վիրաւորին խնամքով տեղաւորեն մի ջորու բեռան մէջտեղ: Հասցրեց իրա տուն, առանձին սենեակ տուեց, որ ապրի մինչև վերքերի լաւանալը: Վաճառականի գթոտ կինն իրա կարեկցութիւնն աւելի մեծ չափով ցոյց տուեց, ծընկներ Վերքերը բաց ա-

րեց, բժըշկի տուած դեղերով լուաց, սպե-
ղանի դրեց, կրկին կապեց: Այդպէս
խնամում, փաթաթում էր մինչև բոլո-
րովին վերքերը առողջացան. այնուհետև
չըթողեց, որ իրա յարկի տակից ծնկ-
նատը հեռանայ: Մարդուն ասեց.

— Աչքի լոյս, սա պիտի գնայ դռնէ
դուռ մուրայ, որ թշուառ գոյութիւնը
պահպանի: Աստծու սիրու, այսքան
վարձք անելուց ետ արի մեր տանը մի
սենեակ յատկացնենք սրան, մշտական
ֆայ իբրև զրոյցընկեր:

Վաճառականը կնոջ առաջարկը սի-
րով ընդունեց և յայտնեց ծնկնատին.

— Ուրիշ տեղ գնալու կարիք չու-
նես, իմ տանը ամեն բան պատրաստ
է բեզ համար՝ թէ հագուստ, թէ սնունդ
և թէ բնակարան:

Ուշիմը շնորհակալութիւն արեց

ու ֆայց նրանց մօտ իբրև ընտանիքի
անդամ: Վաճառականը հետզհետէ սրան
այնքան սիրեց, որ վստահացաւ իրա
գործերի բոլոր գաղտնի կողմերը նրա
մօտ բաց անել: Ծնկնատի նուրբ խելքն
ու փորձառութիւնը նրան այնքան էին
գրաւել, որ առանց նրա խորհրդի ո-
չինչ չէր անում:

Այդ բարի վաճառականն ամեն
փառք ունէր՝ թէ գանձ, թէ կալուած,
թէ սիրուն երիտասարդ կին, բայց մի
բան չունէր, որ գիշեր ցերեկ նրան
հալում մաշում էր: Անզաւակութիւնը
խոր ցաւ էր դառել նրա սրտին. այդ
ցաւից էլ հէնց կոտրուեց, ընկաւ ան-
կողին ու մեռաւ, իրա բոլոր կարողու-
թիւնը կտակելով կնոջը:

Նրա մահից ետ շատ երեւելի վա-
ճառականներ, որոնք վաղուց աչք ունէ-

ին վաճառականի կնոջ վրայ, միջի մարդիկ ուղարկեցին նրա մօտ: Բայց կինն անկախ կամքի տէր ոքմին էր, ամենին էլ մերժեց: Ուշիմը, որի արժանատւութիւնները քաջ յայտնի էին գեղեցիկ կնոջը, չը գիտէր, որ ինքն է տիրուհու հաւանած տղամարդը, ուստի մի օր շատ զարմացաւ, երբ վաճառականի կինը նրան դառնալով այսպէս խօսեց.

— Իմ հանգուցեալ ամուսինը քո ազնուութեանն անպայման հաւատում էր. նրա գործերի գաղտնիքները միայն քեզ են յայտնի. երկար տարիք դու ես եղել նրա խորհրդատուն: Նրա գործերը շարունակելու համար քեզնից յարմար անձ չեմ գտնիլ, արի եղիր իմ ամուսինը և կառավարիր խանութը, ինչպէս որ գիտես:

Ծընկնատն այդ անակնկալ շնորհի համար Աստծուն սրտագին գոհութիւն

արեց ու առաքինի կնոջ առաջարկն ընդունեց անհուն ուրախութեամբ: Պսակուեցին: Կինը ծառաներից մէկին նշանակեց, որ ամեն օր նոր տիրոջը շալակի, տանի խանութ և երեկոյեան բերի տուն: Նախկին վաճառականի մահով գործերը մազաչափ էլ չը վնասուեցին, որովհետև նրան փոխարինողը շատ կարճ միջոցում ընդհատուած գործերին հիանալի ընթացք տուեց և վաճառականների շրջանում մեծ յարգանք ձեռքերեց: Աստուած օրհնեց նրա կնոջը. տարու գլխին մի արու զաւակ ունեցաւ: Երկար ժամանակ ամուլ մնացած կնոջ համար դա անպատմելի երջանկութիւն էր: Այնուհետև ունեցաւ ուրիշ զաւակներ ևս: Կինը հաւատացած էր, որ Աստուած հատուցանում է ծընկնատին ցոյց տուած կարեկցութեան համար:

Բաւական տարիք էին անցել դրա վրայով. ծընկնատը քաղաքում համարուում էր առաջին վաճառականը: Մի օր խանութում նստած ժամանակ տեսաւ մի յաղթանդամ մարդ, ձեռք մեկնած, փողոցում ողորմութիւն է խնդրում: Կանչեց ու հարցրեց.

—Այ մարդ, Աստուած քեզ առողջ ձեռ ու ոտ է տուել, ինչո՞ւ չես բանացնում, որ մուրացկանութիւն ես անում:

—Աղա՛, խօսեց մուրացկանը, մի քար վեր կալ, գլխիս խփիր. պատըկուց ոչ ոքի խրատի ականջ չը դրի, գոռոգութիւն արի, շնորք չըսովորեցի, իմ բաժինը մնաց ցեխ կրելով մշակութիւն անելը: Դրանով ընտանիք պահել չի լինում, մնացել եմ անճար. երբեմն քիչ է մնում ձեռներս կացնի տակ դնեմ ու կտրեմ, որ ապրուստ ճարելու պէտք

չեն գալիս:

Մուրացկանի ձայնի վրայ Ուշիմի ծանօթն եկաւ. սկսեց այսպէս սիրտ տալ.

—Մի յուսահատուիլ, եթէ ընտանիք ունես, ես քեզ պաշտօն կը տամ: Այս գլխից էլ քեզ փող կը տամ, որ ուղարկես տուն, կնիկդ, երեխէքդ հանգիստ ապրեն:

—Այ, Աստուած քեզ երկար կեանք տայ, աղա, ուրախացած գոչեց աղքատը, ինչ ծառայութիւն ուզում ես տուր, ինչքան էլ կեղտոտ բան լինի, ես կը կատարեմ, միայն թէ ընտանիքիս մօտ դատարկ ձեռով չերևամ:

—Դատարկ չես երևալ, միամիտ կաց: Քո պաշտօնն այն պիտի լինի, որ ամեն առաւօտ ինձ շալակած տանից բերես այստեղ և երեկոյեան տանես տուն: Ամբողջ ցերեկն ազատ ես: Եթէ

1001
4554
1

քեզ համար ստորութիւնն չի այդ տեսակ ծառայութիւնը, կարող ես այս օրուանից սկսել:

— Ամենայն ուրախութեամբ ընդունում եմ, պատասխանեց յաղթանդամ մարդը, երբ ցերեկն անելու բան չեմ ունենալու, ոռձիկս թող միւս ծառաներից պակաս լինի:

Այս խօսողը նախկին Մոլին էր, որ սկզբում ամենեւին մտքով չանցկացրեց, թէ իրա ձեռով թշուառացածն այսպիսի երևելի վաճառական դարձած կը լինի: Ինքն արտաքինով շատ փոխուած էր, հագուստը քրքրուած, ճակատը կնճիռներով պատած, բեղ ու միրուք երեսը կալած, բնաւորութեամբ կոտորուած: Դժուար էր նրա մէջ ճանաչել առաջուայ ամբարիշտ, գոռոզ երիտասարդին, բայց ծնկնատի սուր աչքն իսկոյն

ճանաչեց, սրտում Աստծուն շնորհակալ եղաւ, որ բերել է ապերախտ ընկերին, կրկին պատահեցրել: Վրէժխնդիր լինելու լաւ տեղն էր, սակայն նա վեհանձնութիւնով պատժելը գերադասեց: Բոլոր ծառաներից բարձր նրան էր ընդունում ու միշտ հետը քաղցր վարում: Շատերի նախանձը գալիս էր յաղթանդամ ծառայի վրայ, որ փոքրամարմին հարուստ վաճառականին ուսերին նստացրած տանում էր խանութ, բերում և այդ թեթիւ ծառայութեան համար նոյն ոռձիկն էր ստանում, ինչ որ ուրիշները: Միայն վաճառականին էր յայտնի, թէ ինչ անտանելի բեռն է ինքը ծառայի համար, կնոջն անգամ այդ մասին բան չէր ասում:

Մոլին չորս տարի ծառայելուց ետ կամեցաւ գնալ ընտանիքին տեսութեան:

— Լաւ ես անում, գնա, ասեց տէրը: Քեզ տարեկան հասնում է այս- քան գումար, ես քսան ուրբի էլ աւելի եմ տալիս ազնիւ ծառայութեանդ համար: Բացի այդ՝ ահա այս ընծան իմ կողմից կը տաս կնոջդ, այս միւս ընծաներն էլ որդեկերանցդ: Աստուած բարի ճանապարհ տայ, գնա: Եթէ վերադարձին կամենաս ծառայել ինձ մօտ, ուրախութեամբ կընդունեմ. փրի, քեզ համար դուռս էլ է բաց, գրպանս էլ: Տիրոջ այս սիրալիր վերաբերմունքի միջոցին ծառայի դէմքի վրայ նկատելի էր անասելի տանջանք: Բայց արտասուքի տեղ քրտինք էր ծլծլում նրա թուշերից: Վաճառականը առանց նրան հարցնելու թէ ինչո՞ւ է տանջւում, սառնասիրտ կերպով թողեց նրան ու ուրիշ ծառայի շտապին գնաց խանութ:

Մոլին կանգնած էր խիստ ընկճուած հոգով, քրտինքը գոլորշիացած բարձրանում էր նրա խաշուող գլխից և բաց կըծքից, դէմքը հնոցի պատի պէս կարմրել էր. ինչպէս երևում էր՝ նրա սիրտը տակն ու վրայ էր, հազիւ էր կարողանում շունչը հաւաքել: Վաճառականի կինը կարծեց թէ իրա ամուսնու չափազանց բարեսրտութիւնից է յուզուել, դրա համար հարցրեց.

— Մեր տանը շատ ծառաներ են եղել, ոչ մէկի հետ ամուսինս այնքան քաղցր չի վարուել որքան քեզ հետ: Ի՞նչ է պատճառը, որ դէպի քեզ առանձին սէր է զգում, ի՞նչ հին բարեկամութիւն կայ ձեր մէջ, որ բացի ոռճիկդ աւելորդով վճարելուց, այլ և թանկագին ընծաներ տուեց քո տան բոլոր անդամներին: Մի ծածկիլ, ինչ

լաւութիւն, որ արել ես ամուսնուս, բաց համարձակ ասա, որ ես էլ իմ կողմից շնորհակալութիւն անեմ:

Ծառան մոլորուած հայեացքը գետնին ուղղած, յիշողութիւնը փորփորում էր ու չէր իմանում ի՞նչ պատասխան տայ իրան հարց տուող բարեսիրտ տիրուհուն: Իրա գործած քրտամընելի արարքը մտքում վերյիշելով, կանգնած տեղը անխօս սարսափում ու դողում էր: Տիրուհին դողոցի պատճառը չըհասկանալով երկրորդ անգամ հարցրեց: Մոլին շարունակեց լուռ մնալ, սաստկացնելով միայն դողն ու քրտինքը: Վերջը երրորդ անգամ տիրուհին դիմեց.

— Ախր, ինչո՞ւ հարցիս պատասխան չես տալիս:

Ծառան տանջուած դէմքը գետնից հեռացնելով նայեց նրան ու խեղդուկ ձայնով ողորմագին խօսեց.

— Ի՞նչ ասեմ, բարի տիրուհի, ախր լեզուս չի գալիս, արած բանս ի՞նչպէս

ասեմ...»:

— Ինչո՞ւ, հարցրեց տիրուհին կարեկից սրտով:

— Որովհետեւ անչափ դժուար է. աւելի լաւ կը համարեմ մեռնել, քան թէ իմ արածն այս ըոպէիս քեզ լեզուով պատմել, անհուն տանջանքով խօսեց Մոլին... միայն, երբ ստիպում ես, այսքանը կասեմ, ողորմած տիրուհի,— ինչ որ իմ և քո ամուսնու մէջ պատահել է, դրա մեղաւորին թող Աստուած դատի...:

Այս վերջին բառերն ասած չասած Մոլու ոտի տակ գետինը պատառուեց և նրան խաւարանդունդը տարաւ: Տիրուհին սուր ճիչ հանելով սարսափեց, յետոյ եղածի վրայ մնաց շուարած ու անսահման վշտացած: Ամբողջ օրը ծընկնեքին ձեռով խփում էր ու ափսոսում, թէ ինչո՞ւ զուր տեղ պատճառ դառաւ խեղճ մարդու կորստեան:

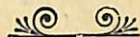
Երեկոյեան ամուսինը միամիտ ե-

կաւ խանութից տուն և կնոջը տխուր
գտնելով պատճառը հարցրեց: Երբ կի-
նը սարսափելի եղելութիւնը միառմի
պատմեց, մարդը վշտացած գոչեց.

— Վայ քու խէրը կտրուի, կնիկ:
Ինչո՞ւ էիր այդպիսի հարցեր տալիս,
երբ նկատում էիր, որ նա ներսում,
սրտի մէջ այրուելով տանջւում է: Ախր
նա իմ ծընկներ կտրող, ինձ թշուառաց-
նող մարդն էր, որին Աստուած ինձ
մօտ էր ուղարկել, որ նրա անգթու-
թեան դէմ ես բարերարութիւն անեմ
ու դրանով նրա հոգու մէջ մի դժո-
խային անշէջ կրակ վառեմ, որպէս զի
այդ մարդը լուռ ու մունջ տանջուի
խղճի ձեռից մինչև խորին ծերութիւն:
Ինչո՞ւ դու քո անհամբերութեամբ արա-
գացրել ես Աստծու ահեղ դատաստանը
և յանցաւորի տանջանքի ժամանակա-
միջոցը կարճացրել...

ՇՈՒԼԱԻԵՐՑԻ ՄԻՏԻՆ

Միտին մի անխոնջ, անդադրում
ծերունի էր, զաւակները աղջկէք էին,
ամենն էլ պսակուած: Տան տղամարդը
մենակ ինքն էր, 85 տարեկան, պողու-
ատի պէս ամուր ու առողջ. պատճառն
իրա զարմանալի աշխատասիրութիւնն
էր. պարապ նստել չըգիտէր, միշտ մի
գործով փթփրթում էր. տանն եղած
ժամերին կացնով փայտ էր կտրրտում,
դարսում կամ ուրագով տաշ անում, որ
քունը չըտանի: Եթէ կտրելու կամ տա-
շելու փայտ չէր լինում, բակի բարերը
խտրտում, մի կողմից միւսն էր տե-
ղափոխում, որ արիւնը շարժուի, ջանը
չլւ ծանրանայ: Ապրուստի լաւ միջոց ու-

նէր, բայց ծառայի յուսով ոչինչ չէր անում, ծեր ժամանակ էլ այգին իրա ձեռով էր շինում. առաւօտից մինչև երեկոյ միալար բանում էր ու չէր յոգնում:

Հոյսը բացուելուն պէս բահը վերցրած այգին էր գնում. վարում էր մի ժամ ու բահը թողնելով ցաքատն էր ձեռ առնում, սարի սրում: Կէս ժամից ետ ցաքատը թողնում, թոխին էր վէր կաշնում, վարած տեղը փափկացնում, ճմբերը մանրացնում: Մի ժամից ետ թոխին վէր գցելով սկսում էր պատուաստ անել, ծառերի տեսակն աղնուացնել: Յետոյ այդ թողում, կտրրտած ճախն էր ծալում, կապուկ անում: Վերջն էլ այդ թողում, ուրիշ բանի ձեռ տալիս: Միտին սովորութիւնն չունէր շարունակ մի գործով զբաղուելու, օրէնը տաս

տեսակ բան էր շինում:

— Ինչո՞ւ առաւօտից մինչև երեկոյ մի բանի վրայ չես մնում, հարցնում էին նրան:

— Բոլորն էլ իմ անելիք բաներն են, պատասխանում էր ծերը, ոչ ով ձեռիցս չի խլելու. հանգստութեան համար փոխփոխում եմ ու ամեն մինը եռանդով սկսում շինել:

Միտին ջահէլ միջոցին հողագործ էր և խիստ հարեանասէր. ում ինչ գործիք որ պակասում էր, կալի թէ գութանի համար, առանց խնայելու բան էր տալիս, «չէ» խօսքը չըկար նրա բերանում: Երբեմն վատ հարեանները տարած գործիքները մտահան անում, ժամանակին չէին դարձնում, կամ եթէ դարձնում էին—միշտ կոտրած կամ փչացած: Այսպիսի դէպքերում կնիկը

յանդիմանում էր Միտուն. «հախըդ է, երբ տարածը մարդավարի ետ չեն բերում, ինչո՞ւ ես նորից տալիս»:

Միտին մեծահոգութեամբ համբերում էր փնասներին ու կնկանը խրատում.

— Կնիկը մարդի գործում չըպիտի խառնուի, դու իլկի, ճախարակի ետնից կաց, կերակուր եփիր:

Սակայն ժամանակ անցնելուց ետ գէշ հարևանները Միտուն այնքան զգուհեցրին, որ նա երգում կերաւ, էլ հարևանի ապրանք չըտալ: Եւ երգումը ամուր սղահեց, մինչև ամառ լուսացաւ: Հարևանի մէկի կամը կոտորուել էր ու կալը խափանուել: Ումնից որ կամ ուզեց, չը տուին. վերջը ճարահատ եկաւ Միտու կուշտը ու աղաչեց.

— Աստուածդ կը սիրես, ինձ օգ-

նութիւն արա, քո կամներից մինը ըան տուր, օրը ճաշ է դառել, կալս դեռ հաշան է:

— Երգում եմ կերել, հարևանի ծեղ անգամ չը տամ, ինչ թէ կամ, բայց երբ Աստծու անունով աղաչում ես, ի՞նչ անեմ, ահա արձակիր էդ եզան կամը ու տար, թող իմ գործը քիչ ետ մնայ. մարդս մինչև իրան փնաս չըտայ, չի կարող ուրիշին լաւութիւն անել: Միայն խնդրում եմ, վերջացնես թէ չէ, քո ձեռով իմ կամը բեր. դու գիտես, որ ես աւելորդ մարդ չունեմ:

— Աչքիս վրայ, Միտի, վերջացնեմ թէ չէ, իսկոյն բերեմ, ասեց հարևանն ու կամը շալակեց, տարաւ, բանացրեց, հաշանը կասեց ու թեղ դնելով սկսեց քամել: Ոչ թէ այդ օրը կամը չը բերեց, այլ առանց իրաւունք խնդրելու էգսի

օրն էլ բանացրեց, Իսկ բարեսիրտ Միտին սպասուում էր: Տեսաւ, որ հարկանն իրա խոստումը չը կատարեց, մեծահոգութեամբ ասեց ինքն իրան.

— Վնաս չունի, կարելի է նրա կարիքն իմից մեծ է:

Միտին իրա եզներին նեղացնելով երկրորդ օրն էլ կալը մի կերպ պրծաւ ու իրիկնադէմ երեխայ ուղարկեց հարկանի մօտ, որ կամը բերի: Հարկանը թեղը քամում էր, երեխին ասեց.

— Լաւ, դու գնա, ձեռիս գործը վերջացնեմ, կամը կը բերեմ:

Միտին բաւական ժամանակ սպասեց, տեսաւ, որ հարկանը ուշ չի դարձնում, կրկին երեխի բերանով ապսպրեց.

— Կամն ինձ հարկաւոր է, բեր, ինչպէս խոստացել ես:

Հարկանը կոպտաբար բարկացաւ երեխի վրայ.

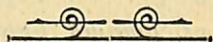
— Ի՞նչ էք զահլա տանում, բեր հա՛ բեր: Էն դուք, էն ձեր կամը. կերել չեմ, խմել չեմ, եկէք ու տարէք:

Այս խօսքերն այնպէս ճղաւելով ասեց, որ Միտին իրա կալում պարզ լսեց: Անմեղ երեխան վախեցած լալով եկաւ պատմեց: Միտին անչափ վշտացաւ, բայց ձայն չը հանեց. ձեռի գործը թողնելով գնաց դէպի գէշ հարկանի կալը. տեսնողները կարծեցին թէ կռուի է գնում: Բայց Միտին կալը հասնելով ոչ բարի խօսեց և ոչ չար. լուռ ու մունջ հանեց չուխէն, յետոյ հանեց շապիկը, ֆնաց մերկ, շապիկն ու չուխէն կոլովելով դրեց կռան տակ, մօտեցաւ իրա կաման ու քարած կողմից դրեց տկլոր մէջքի վրայ և անձայն ճամբայ

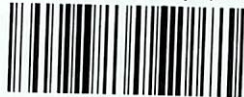
ընկաւ դէպի իրա կալը: Հանդիպողները զարմացած հարցրին.

— Միտի, դու բանիբուն մարդ ես, ինչո՞ւ տկլոր մէջքով ծանր կամ ես շալակել, էն էլ քարած կողմից: Լաշդ արիւնոտուել է, այ մարդ, խելառ հօ չէս:

— Մեծ խելառը այսուհետեւ կը լինեմ, եթէ լաւութիւն անելու համար հարկանին ապրանք բան տամ: Իմ հախըն է, թող մէջքիս կաշին սուր քարերից պլոկուի ու մղկըտայ: Քանի էդ մըմընջոցն ու մղկըտոցը յիշեմ, հարեւանին գործիք չեմ տալ, որ տանի մի օրուայ տեղ երկու օր բանացնի ու վերջն էլ ինձ շալակել տայ, ինչպէս էսօր:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0378269

Թիֆլիսի գրախանութներում վաճառ-
ում են մեր գրքերը.

Աստծու դատաստան—5 կ: Սրտաշան
բաներ—25 կ: Ծովինար—25 կ: Շեն քաղա-
ւոր—25 կ: Երկու աղբերացեղ—30 կ: Աս-
տուած աղբատ—20 կ: Հեթիաբներ—30 կ:
Երկու գրույց—25 կ: Անմեռ աշխարհ—8 կ:
Աղգային առակներ—25 կ: Աստուած չը ճա-
նաչող—10 կ: Գալո ափօ—12 կ: Ժամանակը
ոսկի—40 կ: Սիրտ գրքից—40 կ: Քաջ Աղա-
սի—25 կ: Սասունցի Յովնան—30 կ: Խույ
Խաչիկ—25 կ: Երկասիրութիւններ—50 կ:
Ծերերի գրույցներից—20 կ: Վարդանանց ե.
Ղեւոնդեանց մասին. գրույց—30 կ: Փոքրոգի
բարեկամներ—15 կ:

Կրօնի դասագրքեր—Կրօն, Ա. տարի
15 կ: Բ. տարի—20 կ: Գ. տարի—35 կ:
Կրօնի դասատուութիւնը. Ա. բաժ. ձեռնարկ
ուսուցչի համար 40 կ:

Գումարով կանխիկ գնողներին 25%
զեղջ. Հեղինակի հասցէն՝ Тифл. Ми-
хайл. ул. № 82, кв. № 9.